

Ymddygiad a Llywodraethu ar gyfer Cynghorau Tref a Chymuned

Matthew Georgiou
Gareth Owens

Rhaglen

- » **Materion cyfansoddiadol**
- » **Cod ymddygiad i gynghorwyr**
- » **Gweithio gyda'r Cyngor Sir**

Materion Cyfansoddiadol

» Adran 33 Deddf Llywodraeth Leol 1972

(1) Bydd cyngor cymuned yn gorff corfforaethol sy'n cynnwys y cadeirydd a chynghorwyr cymuned a bydd swyddogaethau'n cael eu rhoi iddynt gan y Ddeddf hon neu fel arall.

» Dirprwyo awdurdod

» Pwyllgorau / is-bwyllgorau

» Cydbwyllgorau

» Swyddogion

» Rhestr o Bwerau

Cyfarfodydd

- » Rhan IV, Atodlen 12 DLIL 1972
- » Rhaglenni 3 diwrnod cynt
- » Deddf Cyrff Cyhoeddus (Derbyn i Gyfarfodydd) 1960
- » Swyddogaeth y Cadeirydd
- » Swyddogaeth y cleric
- » Ymddygiad mewn cyfarfodydd

Cod Ymddygiad i Gynghorwyr

- » **Egwyddorion Nolan**
- » **Deddf Llywodraeth Leol 2000**
- » **Gorchymyn Awdurdodau Lleol (Cod Ymddygiad Enghreifftiol) (Cymru) (fel y'i diwygiwyd) 2016**
- » **Maes gorfodol**
- » **Pryd mae'n berthnasol?**

Egwyddorion Bywyd Cyhoeddus

- » **Anhunanoldeb**
- » **Gonestrwydd**
- » **Uniondeb a Phriodoldeb**
- » **Dyletswydd i Gynnal y Gyfraith**
- » **Stiwardiaeth**
- » **Gwrthrychedd wrth wneud Penderfyniadau**
- » **Cydraddoldeb a Pharch**
- » **Diffuantrwydd**
- » **Atebolrwydd**
- » **Arweinyddiaeth**

Anhunanoldeb

1. Rhaid i aelodau weithredu yn llwyr er budd y cyhoedd. Ni ddylent fyth ddefnyddio eu swyddi fel aelodau i sicrhau mantais amhriodol i'w hunain nac i roi mantais neu anfantais yn amhriodol i eraill.

- » Paragraffau 7 a 10 - 14
- » Ymddygiad

✓✓✓

x x x

- » Gwneud penderfyniadau ar sail tystiolaeth
- » Datgan cysylltiad
- » Lobio swyddogion neu aelodau
- » Ceisio ffafrau “fel cynghorydd”

Gonestrwydd

2. Rhaid i aelodau ddatgan unrhyw gysylltiad preifat perthnasol i'w dyletswyddau cyhoeddus a chymryd camau i ddatrys unrhyw wrthdaro mewn modd sy'n diogelu lles y cyhoedd.

- » Paragraffau 10 - 14
- » Ymddygiad

✓✓✓

x x x

- » Datgan cysylltiadau
- » Ceisio gollyngiad
- » Lobio swyddogion ac aelodau
- » Cymryd rhan gyda chysylltiadau sy'n rhagfarnu

Uniondeb a Phriodoldeb

3. Ni ddylai Aelodau roi eu hunain mewn sefyllfa lle caiff eu huniondeb ei gwestiynu gan unrhyw ymrwymiad ariannol neu ymrwymiad arall i unigolion neu sefydliadau a allai geisio dylanwadu arnynt wrth gyflawni eu dyletswyddau. Rhaid i Aelodau bob amser osgoi ymddygiad a allai ymddangos fel hynny.

» **Paragraffau 9 a 17 + 18**

» **Ymddygiad**

x x x

» **Datgan + gwrthod
anrhegion**

» **Datgan lobïo**

» **Derbyn llwgrwobrwyon neu
roddion**

» **Bod yn rhy agos i lobïwyr,
contractwyr ac ati.**

Cynnal y Gyfraith

4. Rhaid i Aelodau weithredu i gynnal y gyfraith neu weithredu yn unol â'r ymddiriedaeth y mae'r cyhoedd wedi ei ddangos ynddynt.

- » **Paragraff 6**
- » **Ymddygiad**

✓✓✓

- » **Model rôl ar gyfer y cod**
- » **Peidio â thorri'r gyfraith mewn bywyd preifat**
- » **Parchu'r gyfraith yn eich swydd**

x x x

- » **Anwybyddu cyngor ar y cod, llywodraethu neu brosesau**
- » **Cyflawni troseddau**

Stiwardiaeth

5. Wrth gyflawni eu dyletswyddau a'u cyfrifoldebau rhaid i aelodau sicrhau fod adnoddau eu hawdurdod yn cael eu defnyddio yn gyfreithlon ac yn ddarbodus.

- » Paragraffau 7b
- » Ymddygiad

✓✓✓

x x x

- » Contractio agored a thryloyw
- » Datgan cysylltiadau
- » Llungopïo deunyddiau etholiad
- » Ffafrio ffrindiau gyda chontractau

Gwrthrychedd wrth wneud Penderfyniadau

6. Wrth gyflawni eu cyfrifoldebau ... rhaid i aelodau wneud penderfyniadau ar sail teilyngdod. Er bod yn rhaid i aelodau roi ystyriaeth i gyngor proffesiynol swyddogion ac y gallant roi ystyriaeth briodol i farn eraill, gan gynnwys eu grwpiau gwleidyddol, eu cyfrifoldeb nhw yw penderfynu pa farn i'w chymryd ac, os yw'n briodol, sut i bleidleisio ar unrhyw fater.

» Paragraff 8

» Ymddygiad

✓✓✓

» Cadw meddwl agored

x x x

» Penderfynu materion
ymlaen llaw

Cydraddoldeb a Pharch

7. Rhaid i Aelodau gyflawni eu dyletswyddau a'u cyfrifoldebau gan roi ystyriaeth ddigonol i'r angen i hyrwyddo cyfleoedd cyfartal i bawb, beth bynnag fo'u rhyw, hil, anabledd, tueddfryd rhywiol, oed neu grefydd, a dangos parch ac ystyriaeth tuag at eraill.

» Paragraffau 4 a 6 (2)

» Ymddygiad

✓✓✓

» Gwrando ar a pharchu swyddogion

» Hyrwyddo tegwch

xxx

» Ymddygiad sarhaus neu fwlio

» Gwahaniaethu

Diffuantrwydd

8. Rhaid i Aelodau fod mor agored â phosibl am eu holl weithredoedd a rhai eu hawdurdod. Rhaid iddynt geisio sicrhau fod datgelu gwybodaeth ond yn cael ei gyfyngu yn unol â'r gyfraith.

- » Paragraffau 5 a'r egwyddor o gofrestru
- » Ymddygiad

✓✓✓

x x x

- » Her a chwestiynu adeiladol
- » Dysgu och profiad
- » Cofrestru
- » Celu gwybodaeth
- » Cynnal ymgyrch o erledigaeth
- » Ceisio data personol

Atebolrwydd

9. Mae Aelodau'n atebol i'r etholwyr a'r cyhoedd yn gyffredinol am eu gweithredoedd ac am y ffordd maent yn cyflawni eu cyfrifoldebau fel aelod. Rhaid iddynt fod yn barod i gael eu craffu fel sy'n briodol yn ôl eu cyfrifoldebau.

- » Paragraffau 15 - 17
- » Ymddygiad

✓✓✓

xxx

- » Cofrestr cysylltiadau a rhoddion
- » Methiant i gofrestru cysylltiadau neu roddion

Arweinyddiaeth

10. Rhaid i Aelodau hyrwyddo a chefnogi'r egwyddorion hyn drwy arweinyddiaeth ac esiampl er mwyn hyrwyddo hyder y cyhoedd

- » **Paragraff 6**
- » **Ymddygiad**

✓✓✓

- » **Parchu'r cod**
- » **Ceisio ac ystyried cyngor**
- » **Model rôl i eraill**

x x x

- » **Herio'r cod**
- » **Ceisio “peidio cael eich cosbi”**
- » **Beirniadu'r gyfundrefn foesebol**

Gweithio gyda'r Cyngor Sir

- » **Llywodraethu a Materion Moesegol**
- » **Darparu Gwasanaeth**
- » **Siarter y Sir a Fforwm y Sir**

Manylion Cyswllt

» **Matthew Georgiou**

» Rhif Ffôn 01352 702330

» E-bost matthew.Georgiou@Flintshire.gov.uk

» **Gareth Owens**

» Rhif Ffôn 01352 702344

» E-bost Gareth.legal@Flintshire.gov.uk